ЄВРОПА 04.06.2024 | Роберт Місік

Привиди минулого

Європейські вибори ознаменуються не лише зміцненням позицій правих популістів, але й поверненням до політики жорсткої економії

У наступні вихідні відбудуться вибори до Європарламенту – відомі в народі як європейські вибори – й існує думка, що результати будуть не дуже хорошими. Праві, ультраправі та правоекстреміські партії переможуть у значній кількості країнів-членів, і це змінить розстановку сил у парламенті й решті інституцій Європейського союзу.

Виборча боротьба вже проходить «не так, як треба». Увага прикута до правих партій. Хвиля правого популізму наростає, а це, в свою чергу, впливає на порядок дискурсу. Загострення виглядає таким чином: партії з антиєвропейськими поглядами виступають проти партій, налаштованих проєвропейськи. Партії, які не є антиєвропейськими, автоматично вважаються «проєвропейськими», а це всі, починаючи з соціал-демократів до християнських демократів, лібералів, зелених і більшості партій, що мають менш визначене ліве спрямування. По суті, це нівелює інші відмінності, й дебати не стають більш виваженими. У минулому вибори в Європі не завжди характеризувалися суперечками стосовно різних політичних концепцій або напрямів, у яких має розвиватися Європейський союз. Окрім того, рішення, які під час голосування ухвалюють громадяни, ґрунтуються на суперечностях на національному рівні (розчаруванні діями правлячих партій), рідше – орієнтуються на європейську політику. Дебати часто залишаються на рівні гасел і сварок.

Лунають гасла проти «концернів, які поглинули Європу», або проти «неолібералізму в Європі».

Наразі не всі усвідомлюють, що останніми роками Європейський союз досяг значного прогресу, й багато що змінилося на краще, хоча все відбувається повільно та важко.

Якщо порівняти «дух часу» сьогодні та політику останніх років,

наприклад, з початком 2010-х, то можна помітити вражаючу різницю. Після початку кризи фінансових ринків Європейський союз перейшов до політики економії. Країнам, які постраждали більше за інших, оголосили догану, а потім нав'язали програму економії, що відкинула розвиток цих країн на багато років назад і призвела до майже десятирічної стагнації єврозони. Боротьба країн одна проти одної ледь не зруйнувала Європейський союз.

Європейський союз отруювали лихі приказки одного народу про інший. Часто говорили про «лінивих мешканців півдня» і «працьовитих та економних мешканців півночі».

З 2015 року така парадигма поступово змінювалася. На кризу під час епідемії COVID-19 реагували по-різному. На фінансових ринках існував спільнокошт, і гроші в ньому були доступні для всіх країн-членів. Більшу підтримку отримували країни, які постраждали найбільше.

Про це йшлося в програмі з підручника кейнсіанства: Фонд відновлення ЄС, як єдина спільнота, вперше взяв позику на фінансових ринках, аби підтримати економіку та бізнес-цикл, а надто в країнах, які постраждали дужче за інших, як, наприклад, Італія. І ця сума – 700 млрд євро.

Після цього суворі правила економії дещо послабили. В інших сферах політики також відійшли від економічного лібералізму. Політика, що стосувалася розміру мінімальної заробітної плати, зобов'язує більшість країн-членів підняти нижчі сегменти заробітної плати. Профспілки посилили, адже політика щодо мінімальної зарплати передбачає, що рівень охоплення колективними договорами мають збільшити.

Усе це – помітні кроки від радикального економічного лібералізму та стандартів політики жорсткої економії. Попереду режим «жорсткості 2.0», бо «дисципліна» знову багато важить у фіскальній політиці, а парадигма конкурентоспроможності знову використовується для стримування зростання заробітної плати і скорочення витрат компаній. Політичний зсув «вправо» може стати причиною нового повороту. Якщо ліві сили будуть ослаблені, консерватори спиратимуться на «поміркованих» правих популістів, то виникне зміна в балансі сил, яка матиме наслідки в економічній та соціальній політиці, не кажучи вже про соціально-екологічну трансформацію та політику в сфері кліматичних змін.

Те ж саме стосується національних виборів. Якщо в країнах – членах

ЄС уряди правого спрямування замінять ліві, то вони негайно блокуватимуть прогресивну політику в інституціях ЄС. Упродовж останніх місяців після приходу до влади правих урядів у Фінляндії та Швеції ця тенденція чітко прослідковувалася. У Фінляндії хочуть навіть обмежити право на проведення страйків. Ці уряди більше не є союзниками у проведенні економічної політики, що зміцнює добробут звичайних громадян і підвищує заробітну плату. Той факт, що посаду міністра фінансів у берлінському коаліційному уряді обіймає впертий неоліберал Крістіан Лінднер, який намагається зірвати прогрес у соціальній та економічній політиці на всіх рівнях, ніяк не допомагає.

Існує ризик, що в минулому може залишитися відносно прогресивний дух останніх кількох років.

Переклад з німецької Ірини Савюк

Спільна публікація Social Europe і IPS-Journal

Роберт Місік
Відень

Роберт Місік (Robert Misik) – письменник та есеїст. Публікується в багатьох німецькомовних газетах і журналах, зокрема в Die Zeit і Die Tageszeitung.